

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demanet'i'a.

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corespon-
dintii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Pretiuu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu. . . 15 fl.

Pentru Romanii'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Pest'a, 22 opt. 1868.

Vediuramu in nrulu trecut, că foia guvern-
mentale unguresca „Pesti Napló“ insulta pre gover-
nulu Romaniei libere, in termini chiari, spunen-
du verde „că barbarii de la guvernulu romanu de acum,
nu sunt capabili a coresponde missiunei lor.“ Tre-
buie sê ni insemnâmu bine acêsta expresiune a sim-
tiemintelor unguresci de „buna vecinetate“ si de
„iubire fratiesca“; trebuie sê ni-o insemnâmu bine cu
atât'a mai vîrtosu, că articolulu care contienh acêsta
expresiune fece rota prin tote foiele adîse gover-
nului ungurescu, si o foia nemtiesca-unguresca
marturisesce, că acelu articolu, care cuprinde atât'a
„stima“ pentru Romanii'a carea se dîce a avê missi-
une comune cu Ungari'a, ar' fi veliutu lumin'a dîlei
la demandare mai innalta, asîe nimene nu se mai
pote indoî, că acelu articolu are a se considerâ ca es-
presiunea vederiloru si sentiemintelor guvernului
ungurescu.

Fâra de a preveni pre cei mai competinti intru
darea responsului *detoritu* si *cuvenu* la amintit'a de-
chiaratiune unguresca, sê vedemu d'in partea cui se
enuncia asemene sentintia a supr'a capului guvern-
ului romanu? Este afara de tota indoie'l'a, că capabi-
litatea unui guvern n'are de a se judecâ de la pla-
cerea sêu neplacerea ce condit'u sa escita in cutare
vecinu reu voitoriu, — ci in prim'a linea capabilitatea
unui guvern are a se judecâ d'in desteritatea, d'in
dibac'i'a ce unu guvern areta intru manuirea aface-
rilor interne a le statului increlintiatu conducerei
sale, cu alte cuvinte: de la *politic'u interna* ce duce
cutare guvern, că-ci numai pre bazea arangiamen-
tului de a casa ai sê te conformi apoi in privint'i'a
veciniloru. Consideru acum ori cine politic'a interna
a guvernului ungurescu de la 27 faurariu 1867 si
pana in diu'a de asta-di, si va aflâ, că precandu ace-
stu guvern ar' fi avutu si ar' avê detorint'i'a cea mai
strinsa a procede dupa principiile *libertatei* respec-
tandu drepturile *toturoru*, — pre atunci noi nu pote-
mu numerâ de câtu urmele *arbitriului* celui mai
desfrenatu. Dreptu dovada vomu luâ numai ces-
tiunea *natiunale*, si vomu mai amintî, că nu numai
in tempurile cele grele, candu eram, de o po-
triva apesati d'in partea nemtiului, ci si de
atunci in coce, in 1861, apoi de la 1865 pana asta-
di, ungurii au repetîtu de multe ori declaratiunea
solemna, că voru a deslegâ acêsta cestiune, de la care
depinde sortea Ungariei, spre *multiemirea toturoru*
natiuniloru. Sê mai spunemu ce a facutu guvernulu
ungurescu pan'acum? Ba vomu lasâ acî, sê vorbe-
sca unu frate de sange alu lor, vomu lasâ sê spuua
ungurii ce trebuie sê judece omulu despre capabili-
tea guvernului *ungurescu*. Îca ce spune diurnalulu
ungurescu „Magyar Ujság“ in nrulu sêu de asta-di:

„Cea mai santa convingere a nostra (a unguri-
loru) este, că guvernulu ungurescu presinte este *ab-
solutu necapabile* de a deslegâ cestiunea *natiunale*.“
Ce va sê dîca ast'a alt'a, de câtu că *ungurii* recuno-
scu in fat'i'a lumii, că guvernulu *ungurescu* este *incapabi-
le* de a guvernâ; pentru că unu guvern care nu este ca-
pabile de a aduce la o fericita deslegare cestiunile cele
mai vitaliale tierci, este incapabile de a guvernâ; pentru
că guvernulu care se dîce *constitutiunale* si calca in pe-
tore si principiile cele mai primitive a le conceptului
„*constitutiune*“ este incapabilu de a guvernâ; pentru
că unu guvern, care cerca a deslegâ cestiunea *na-
tionala* prin unu proiectu ca celu cunoscutu care s'a
pusu pre mes'a dietei, este incapabile de a guvernâ;
pentrucâ unu guvern, cârui-a i servesce de indrep-
tariu *arbitriulu* si nu preceptele dreptului si ale drep-
tâtii cterne este necapabile de a guvernâ in modu
constitutiunale; pentru că, in scurtu, unu guvern,

care prin politic'a sa interna si-a atrasu prin porta-
rea sa necorecta nemultiemirea si indignarea majori-
tatei tierci — este necapabile de a guvernâ. Si foia
unui asemene guvern, expresiunea vederiloru si
convingeriloru unui asemene guvern, vine a spune,
„că guvernulu presinte alu Romaniei nu este capa-
bilu a coresponde missiunei sale!“ Intr'adeveru este
greu a nu scrie satira! Ci sê lasâmu pre diplomatii
unguresci sê-si faca voi'a, si sê ne aducemu aminte
de eschiamarea unui destinsu barbatu romanu: „Fe-
rice de voi Romani, pana ce ungurii si nemtii si —
voru bate jocu de voi, — Ddiu ve feresca de com-
patimirea lor!“

Dieta Ungariei.

Siedinti'a d'in 2 noemvre a casei deputa-
tiloru.

Presiedinte: Szentiványi; notariu: Paizs, d'in
partea guvernului min. b. Eötvös, Horváth, b. Wenck-
heim si Gorove.

Autenticandu-se protocolulu siedintiei d'in ur-
ma, presiedinte pune pre mes'a casei scrisorile so-
site, cari se trametu comisiuniloru respective. Apoi
face cunoscutu că Maj. Sa a conchiamatu delega-
tiunile pre 12 noemvre la Pest'a, si roga cas'a, ca
sê pertrateze cestiunea acêsta in siedinti'a de mer-
curi (4 nov.)

Em. Csenger y raporta in numele comisiunei
centrale despre lini'a ferata de la Aradu-Timisior'a, si
Lud. Kiss pune pre mes'a casei opiniunea se-
ctiunei a II, care nu se invoiesce, ca lini'a de la Ara-
du-Timisior'a sê se edifice pre spesele statului, pentru
că n'are vre-una importantia mai generala; deca inse-
ministeriulu va dovedî, că lini'a atinsa, are ce-va in-
semnătate strategica, atunci sectiunea IX. nu va in-
tardî a primî proiectulu de sub intrebare.

Opiniunea acêsta se va tipari, si va veni la or-
denea dîlei in siedinti'a de poi-mane.

B. Gavrilu Kemény raporta in numele comi-
siunei finantaria despre bugetulu ministeriului cul-
teloru. — Raportulu acêsta se va tipari.

Emiliu Trauschenfels presinta casei peti-
tiunea sasiloru d'iu Brasiovu, cari ceru desfiintierea
abnormitâtiloru administrative, ce se oserva in Tran-
silvania. — Rogarea acêsta se trametu comisiunei
petitiunarie.

Nefiindu alte obiecte la ordene, siedinti'a se in-
chiaia.

ANGLIA IN ARDELU.

V.

De la nesce hoti si talhari, pre cumu ne zugra-
vesce pe noi incomparabil'a veracitate a dlui Charles
Boner, nu se pote asceptâ, de securu, nici o schinteia
de umanitate, de vreme ce numai Sasiu, sêu celu pu-
tienti Magiarii, se bucura pe fat'i'a pamentului de pri-
vilegiulu esclusivu de a fi eroi de libertate si idealuri
de pocsia, chiaru atunci, candu se numesce Karl Moor
sêu Rozsa Sándor.

Portarea fratiloru nostri d'in Transilvania in
revolutiunea cea *natiunala* d'in 1848 indigneza si irita
la totu pasulu nobil'a simtibilitate a caletoriului en-
glesu. De si Romanii erau striviti sub jugulu celu mai
infernal, de si legislatiunea magiara nu le recunos-
cea nici macaru cualitatea de omeni in ordinea fiin-
tielor zoologice, de si animele lor erau inveninate
prin o rugina secolara a setei de resbunare; totu-si
ei aru fi trebuitu sê se arete mai blandi, mai delicati,
mai cavaleri in privint'i'a Unguriloru si a Sasiloru,
cari sunt sublimi, pentru autorulu nostru, pana, si in
functiunea de calai!

Pe pagin'a 228 d. Charles Boner dîce: „Crudî-
mile si jafulu, la cari fusesera espusi Magiarii in in-
tervalulu revolutiunii, au fostu adese ori grozave.
Popolatiunea valaca, atîtiata prin pasiune si prin
preotii sêi, odata desfrenandu-se, nu se mai potea
stapini . . .“

Pe pagin'a 229, dupa mai multe figure retorice
forte pitoresci, pe cari cadrululu studiului nostru nu ne
permite de a le reproduce acî pe tote, domnialui ur-
meza inainte: „Valachii ucideau pentru simpl'a pla-
cere de a ucide. Asemenea regelui de Dahomea, ei

rapiau viet'i'a altor'a unicamente ca unu midilocu de
a petrece intr'unu modu deliciosu. Victimele nici
odata nu li se pareau a fi destule: copii, femeie, be-
trani, toti fâra exceptiune, cadeau sub loviturile
urgiei. . .“

Pe pagin'a 230, domnialui si-aduce aminte de o
lunga lista, pe care i-o comunicase odata unu mag-
natu magiaru, si in care erâ enumerati cu de ame-
nuntulu toti Ungurii, secerati cu nedreptu in tortu-
rele cele mai oribile d'in manele „selbateceloru orde
de Valachi (of the wild hordes of Wallacks“ . . .

Pe pagin'a 231, domnialui ne impartasiesce re-
sultatulu cunoscintei sale gastronomice cu unu
altu nobilu Unguru, „intr'o dî, prandîndu la vene-
rabilulu betranu, acêst'a mi-spuse, că fratele sêu a fostu
inhamatu de câtra Valachi la plugu si apoi inmormen-
tatu de viu cu capulu injosu. . .“

Noi nu pretindemu, ca Romanii sê fia fostu toc-
mai de o delicatetia etichetala in ametiel'a revoluti-
unii; noi nu pretindemu, că n'au potutu sê fia mai
multi Unguri, forte nobili, cu nesce arbori genealo-
gici forte lungi si cu nesce porecle forte asiatice, ad-
ica tote aristocrate in sensulu magiaru *natiunale*, in-
hamati la plugu, dupre traditiunallu esemplu, lasatu
de câtra Stefanu celu Mare, care, in lipsa de boi, arâ
campiele Bucovinei cu câte o parochia de magnati Po-
loni, prinsu cu sab'i'a in mana; noi nu pretindemu in
fine, cum-câ macelulu n'aru fi fostu unu elementu de-
stulu de obicinuitu in anele Romanismului ardeleni
d'in 1848; dar tote aceste crudîmi fostu-au ele ore o
consecintia a naturei selbatece a *natiunaltâti* nostre,
pre cum se incerca a ne convinge d. Charles Boner?

Nu vomu insîrâ acî numeroasele probe istorice
despre admirabil'a moderatiune a caracterului roma-
nescu: le reproduceramu deja de multu intr'unu lun-
gu studiu, publicatu alta data in colonele Romanu-
lului. Vomu observâ numai, că insu-si caletoriulu
englesu atesta cu navitate, negresîtu intr'unu mo-
mentu de uitare, acêsta frumoasa trasatura d'in fisio-
nomi'a morala a Romaniloru, dîcendu pe pagin'a
371: „o fatia escelinte a caracterului Valachi-
loru este, că mai multe familie locuiescu im-
preuna sub acêl'a-si acoperisiu in cea mai perfe-
cta armonia, fâra nici o certa si fâra nici o ge-
losia, ce'a ce nu se gasesce intre Sasi (among the
Saxons the contrary is the case). . . Sê bine voiesca
dara a ne explicâ profund'a logica a dlui Charles Bo-
ner, cum ore se pote numi selbatecu tocmai unu po-
poru atâtu de eminaminte sociabilu, dupre propri'a
stralucita marturia a domniei sale?

Prin urmare, deca Romanii au comisu in ade-
veru, in cursulu revolutiunii d'in 1848, tote câte li
se atribue, si pe cari, d'intr'unu escesu de impar-
tialitate, noi nu voimu a le negâ, apoi acêsta nu trebuie
dedusu nici decumu d'in natur'a cea dahomeica a Ro-
maniloru, dupre cum o numesce autorulu englesu,
ci curatu si simplu d'in surescitatiunea momentana a
unei stari anormale. Sasiu si Ungurii fostu-au ei ore mai
putientu mangiti de sange?

Pe pagin'a 100, d. Charles Boner dîce: „Sasiu,
de câte ori le stâ in „putintia, ucideau pe Romani ca
pe nesce lupi. . .“ Èta o maniera forte ingeniosa,
cu ajutorulu cari-a adversarulu nostru marturesce
estrem'a crudîme a Sasiloru, daru o seusa, ba inca o
si lauda totu d'o data, că-ci a omorî o fera de codru
nu numai nu este o crima, ci chiaru trebuie privitu
ca unu serviciu adusu societâti umane!

Pe pagin'a 549, d. Charles Boner ne spune, că
Ungurii prefacura in spuza orasitu sasescu Reghe-
nu, cu care ocaziune unu bietu Germanu, numitu
Lutsch a fostu spendiuratu intr'unu modu de totu
originalu, avendu urechile pironite cu cuie de usiele
casei sale. Acêsta gentiletia a Magiariloru sê fia ea
ore mai umana de câtu inhamarea la plugu a unui
nobilu Unguru apasatoru de câtra nesce tierani ro-
mani, iritati prin selavia? Si totu-si caletorulu en-
glesu o justifica si o ierta, dicandu „asemenea lucruri
se intempla naturalmente intr'unu resbelu civile, si
natiunea intregu nu pote fi responsabilu pentru totu
felulu de atrocitati isolate. . .“ Ei bine, de ce daru,
domnule Charles Boner, numai si numai Romanii
suntu totu deuna si pretutindeni culpabili? . . .

Pe pagin'a 501, autorulu nostru deplange mor-
tea preotului sasescu Stefanu Roth, pe care Ungurii
lu impuscaru in 1848 d'in propri'a ordine a lui Kos-

suth. „Acestu actu nu este laudabilu, — observa cu seriozitate d. Charles Boner, — daru unde ore nu ourgu asemenea nenorociri in momentul unor lupte intestine? De ce dara nu vorbesci totu astufelu in privinta Romanilor? . . .

In fine, pe pagin'a 596, caletorulu englesu declara cu solemnitate, că „este permisu unei natiuni de a recurge la ori ce midiloce, candu mobilulu, ce o conduce, este amorea de marire si dorint'a de a realisa aspiratiunile sale. . . .” Noi nu ne induoimu, că fratii nostri de peste Carpati voru sci sê profite de acêsta profunda lectiune, pe care o datoiescu unui inamicu! . . .

B. P. Hajdeu.

Beiusiu, 25 opt. 1868.

Domnule Redactoru!

Cu anim'a plina de bucuria vinu a vi face cunoscutu, cumcâ si in anulu acest'a tenerimea romana de la gimnasiulu vulcanianu d'in Beiusiu s'a coadunatu in societatea sa de leptura si si-a inceputu lucrârile in 18 opt. a. c. Siedintiele le-a deschisu reverendisimulu d. diriginte gimnasiale Teodoru Kóváry, carele dupa statute e presiedinte, éra dupa inspiratiunile animei sale e patronulu celu mai ferbinte alu societâtii. Reverinti'a Sa, in cuventarea de deschidere, desemná tenerimei cu cuvinte blande parintiesci misiunea societâtii. carea nu e alt'a, de câtu desvoltarea si cultivarea imprumutata a membriloru in dulcea nostra limba materna, latîrea gustului bunu si deceptarea sentiului natiunale, — si descriindu cu colori viue situatiunea presinte, comendâ membriloru diligentiã, constantia si activitate neintrerupta, si in urma donâ 4 galbeni, ca premiu pentru o novela istorica ce va fi a so publicã in almanaculu societâtii, despre a carui-a esîre la lumina se voru face pasii necesari.

Dupa aceste reverendis. d. presiedinte intruduse de conducatoriu alu societâtii pre d. profesoru Teodoru Rosiu, si ordinã intregirea oficiiloru prin alegere. De oficiali se alesere: Aug. Rubenescu, stud. de cl. VIII, notariu pentru corespundintie; Ioanu Lepa, stud. de cl. VIII, notariu alu siedintiloru; Alesandru Draganu, stud. de cl. VII, casiru; si Mihailu Veliciu, bibliotecariu.

Totu cu acesta ocaziune, societatea escrie concursu pentru o novela istorica orig., care se va premia cu 4 galbeni.

La acestu premiu potu, concurge membrii societâtii, atâtu ordinari câtu si onorari.

Operatele sunt a se adresã societâtii de leptura a junimei stud. la gimn. de Beiusiu, celu multu pana la 1. ianuariu 1869.

Numele autoriloru sunt a se tramite in epistola sigilata, providiuta cu vre una devisa. Epistolele se voru desface numai dupa censurarea cuviintiosa.

Novel'a premiata se va publicã apoi in almanacu, sub numele autorului respectivu.

Augustinu Bubnescu,
notariu pentru corespundintie.

D'in Campi'a Transilvaniei, 25 octobre 1868.

Credu, că nu voiu abusa cu patinti'a on. publicu, reproducendu vre o câte-va schitie d'in viet'a sociala a doue cercuri romane d'in campi'a Transilvaniei, a cercului Ormenisiului si a Milasiului mare.

Scimu, că tota campi'a este locuita de romani, si numai ici-cole mai vedi câte unu posesoriu si câte unu jupanu de unguru. Scimu si ac'e, că tocmai in asta parte a iubitei nostre patrie s'au eserceatu asupririle cele mai crude inainte de 48, a căror'a urme triste ti-storeu asta-di cea mai adenca compatimiri. Poporulu rou tratatu este pred'a desperarei; că-ci nu numai inainte de 48, dar' si asta-di este batjocurit, trasu inpinsu de tote pârtille d'in partea puciniloru „boiari-unguri“ Singuraticulu modu de sustinere este economi'a, si fiindu că pamentulu grasu de pre aici recere multa ploia, verede sece-tose producu nespuse daune campiei — precum se intemplã si in anulu curinte. Economulu si-platesce d'in grane contributiunea nesupportvera; d'in grane si-suplinesce greutãtile casnice; d'in bucatele acestea, castigate cu atât'a sudore, trebuie apoi sê ingrasie pre unulu si altulu flamanu, de cari — haru constitutiunei unguresci — sunt nenumarati. — Asiã e, iubite cetitoriu; si deca vrei sê te convingi despre adevêrulu asertiunea mele — mergi numai in subpretoriatul Ormenisiului de Campia . . . si nu voi aflã alta, de câtu „plansu si crâsnirea diintiloru“, dupa cum se exprimase unu preotu venerabilu d'acolo. Comitetele d'in 48, statatorie — potu dice — totu d'in unguri, (că-ci numerulu romaniloru in proportiune cu locuitorii romani d'in acestea cercuri e atâtu de micu, câtu fatia cu majoritatea unguresca se pote privi, ca si cum nu ar' fi de felu) si-au uitatu de chiamarea sa: cine le dã banchete mai splendide acel'a este alesu; éra candu nu afla platitori de banchete „tota gaur'a si-afla peteculu sêu“, fia câtu de amaritu — numai sê fia magariu, apoi de siguru că este alesu, fia ori câti iuristi absoluti romani intr'o candidatiune cu ei. De comunu impiletorii cei mai crancenii ai romaniloru — precum aiurea asiã si aici — au antãietate; ei se alegu, ca sê faca romaniloru dreptate. Si o si facu! Dupa anulu 1863—4 dupa morte d. Halabori, — unu romanu — care in tempulu servitiului lui de vre-o câti-va ani a storsu stim'a totoruru, — fû alesu renumitulu Gegö, szolgabirëlu Ormenisiului, care a sciutu corespunde numelui, ce lu-portã, numelui „szolgabirö“, adeca judele sclaviloru, că-ci elu a privitu pre supusii sêi, — precum o facu si demnii lui urmatori — de

sclavi. Acest'a si-a sciutu coadunã o avere forte frumoasa de pre spatel romaniloru. Dupa d'insulu a armatu Kászoni Ignatiu, care s'a straduitu d'in tote respoterile a desbracã poporulu nu numai de avere, ci si de piele. Acest'a e carele tie-neã pro omeni cu noptile intregre fedelesiu! Dar' nu destulu. . . o deca aru fi ispit'a a trei'a ce'a d'in urma! — Acum se afla impilatorulu celu mai infricosiatu alu Romaniloru in fruntea acestui cercu, — prin faptele sale pre maritulu „szolgabirö“ Sikó Lajos. Ne bucurãmu forte, candu s'a depusu Gegö, cugetandu, că ori si cine ne va fi jude, va fi mai umanu, de câtu acest'a; dar' ne amu insielatu in speranti'a nostra . . . ne-am insielatu si intru a dou'a — si asiã veniramu la trist'a convingere, că crudelitatea „szolgabirailorü“ nostre unguresci cresce gradatim; veniramu la trist'a opiniune, că toti ungurii sunt impilatori, crudeli si fãra de sentiminte omenesci, deca au numai unu picu de putere a supr'a Romanului. Acestu barbatu a castigatu lesne comitetulu comitatense pre partea sa — prin banchetele sale — si asiã fu alesu de „szolgabirö“, desi nu pricepe nece barem o iota d'in tote afacerile unui subpretore. Dar' ce dîcu?! D'insulu nece nu a vrutu sê fia subpretore, ci „szolgabirau“ adeca nu a primitu acestu oficiu, ca sê-lu duca spre fericirea supusiloru sêi, ci spre fericirea sa; prin urmare nece că-i este de lipsa sciuti'a. E cu multu mai mare tragau, de câtu fara demnii lui antecesori; éra in ne-sciintia este celu mai meritatu. Crudelitatea lui se pote asmenã cu a celor'a d'inainte de 48. — Si visiteza adese-ori cerculu — ca aflandu ce-va cause, câtu de bagatele, se inmultiesca venitululu spitalului d'in Mociu, pentru care scopu nobilu nece nu pote mai cu pucinu pedepsi pre o persona, de câtu cu 5 fl. Asiã p. e. este in otarulu Sanmartinului o balta mica, in care satenii in totu anulu si topiãu canep'a, in anulu presinte susu mentiunatululu szolgabirau a opritu, ca nimenea sê nu mai topeasca acolo. Omenii cugetau, că szolgabiraulu ioru numai glumescu — că-ci o astufelu de porunca intre omeni nu se pote privi de altu ce-va.

Dar' ce sê vedi?! Nu numai acci-a, cari si-au topitu canep'a in numit'a balta dupa publicare, ci si acci-a, cari si-au fostu topitu inainte de publicarea ucusului au fostu siliti a solvi câte 5 fl. pentru spitalulu d'in Mociu!

Sê ve spunu acuma, ce insemneza „spitalulu d'in Mociu“ in limb'a si sensulu constitutiunale d'acolo; — insemneza „pusunariulu szolgabiraulu“. De siguru comitetele supremu, care se ingrivesce de comitatulu, in credintiãtu lui, se va bucurã de sumele cele frumose, cari au incursu prin activitatea acestui szolgabirau in lad'a spitalului d'in Mociu!?! . . .

D'alta parte te infiorezi, candu audi, că si in secululu alu XIX-a se mai tienu omeni fedelesiu câte o nopte intre gã, se batu fãra nece o crutiare cu bot'a in capu, pana se scaldã in sãngelu loru propriu etc. etc. Tote acestea le eserceza acestu monstru constitutiunale! — Sê-ti mai producu, iubite cetitoriu, vre-o câte-va esemple d'in paradisulu constitutiunale?! CREDU, că-ti sunt pre destule . . . unu asemenea paradisu, sum convinsu, că l'a-i schimbã si cu imperati'a diavolesca! Dar du-te in mediloculu poporului, că vei aflã nenumarate esemple, ce numai crudelitatea asiatica le pote produce, — vei aflã nenumarate scene, cari rosiescu a le pune inainte publicitãtii. Vei aflã acolo — a casa — pre Ajtai Gyuri, carele a puscatu pre unu romanu, dar', firescu, remase nepe-depsitu. Vei aflã — mai incolo — pre Forró Géza a casa; de si a piscatulu dupa asertiunea a totu tienutului, pre Grauru. Harniculu romanu d. Iosifu Popu, atunci asesoru la judecatori'a singularu d'in Teac'a, a tradatu pre respectivulu in man'a criminalului comitatense d'in Clusiu; dar' acest'a lu eliberã — pentru că este unguru.

Vei aflã constitutiunalismulu ungurescu si mai departe, că-ci mare e „tier'a unguresca“; vei aflã, ajungendu in Teac'a, că in 5 octobre a. c. fãra de a fi citatu inaintea tribunalului, fãra de a fi judecatu, proprietariulu d'acolo d. Vitezu fû prinsu prin o comisiune constitutiunale insocita de gendarmi, tocmai in diu'a tãrgului, fû arestatu, apoi dusu in temnit'a d'in Clusiu — pentru că acostu-a este romanu!!!

Vedeti, fratiloru, ast'a este mesur'a, cu carea mesura constitutiunea unguresca si urgurii constitutiunali dreptatea in secululu alu XIX!! Cu totu dreptulu se asprimã unu romanu onoravru, intrebandu-lu, că cum se afla: „D'apoi asiã, frate, ca in purgatoriu; patimel nostre sunt nemarginite — fãra avemu firmã sperantiã, că nu voru fi eterne!“

Sê mergemu mai incolo, sê pasimu acum in intrulu cercului Milasiului mare.

In cerculu acest'a a esistatu o isolare mare intre nobili si nenobili, despre care me cugetãm pre adese ori, adeca me cugetãm, că prin ce midiloce si cine ar' fi chiamatu a sterge si ultimele urme ale feudalismului?

Io sum de convingere, că numai parintiul sufletetesci potu face ast'a, aducendu poporulu la cunoscenti'a de sine. Unii in adevêru au si facutu acest'a, si cu bucuria mo potu exprime, că afara de comun'a Cosm'a mai toti nobili si-cunoscu originea loru, si murulu chinesicu, ce i-a despartitu de fratii loru, a disparutu cu totul. Nu asiã in Cosm'a. Cinstit'a persona besericesca d'in acêsta comuna ne causeza acêsta, si alte nemarginite dureri. Acêsta persona — altu cum nepotintiosa — dar fantan'a reutãtii si discordiei, a stricatu nu numai comun'a sa, ci totu tractulu luandu afara vre-o câte-va sate, cari au in frunte-si adevêrate demnitãti besericesci; a stricatu, pentru că omenimea accepteza cu multu mai cu sete faptele rele a le superioriloru sêi, de câtu cele bune.

Impartãsiescu dar' urmatoriile schitie, ca culesu d'in fãti'a locului, neavendu de cugetu a me abate de la cararea — adevêrului, si deca totu-si s'ar' intemplã, ca in câtu-va sê rãtecescu — se va face numai in favorulu cinstitei persone besericesci mentiunande.

Sê-mi ierte o. publicu, deca sum silitu a pingu in fruntea urmatoriloru sîre pre vice-protopopulu Gabrielu Chetianu.

Dara de ce sê nu-mi fia iertatu, au nu dîce s. scriptura, că „pomulu, care nu aduce fructe, trebuie taiatu si aruncatu in focu.“? Ar' fi dara erore, ca unu romanu, care nu numai nu aduce fructu, dar' in tota viet'a sa a scandalisatu poporulu prin portare a sa ca omu, si apoi prin cea ca preotu, sê remana sub scutul nepasarei nostre, candu tota suflarea romana se descepta si lucra d'in respoteri — barem in câtu le concedu ucasurile constitutiunali.

Vedomu, că domnulu Ioanu Hosu, preotulu Milasiului mare a radicatu in paroci'a sa o scola forte frumoasa, carea pote servi de modelu intre scolele triviale. Unu edificiu, ca care altulu in tota Campi'a nu mai esiste. Totu prin d'insulu s'a croitu cu ocaziunea comasatiunei o tabla de 60 jugere de pamentu pentru invetiatoriulu locale. Acum se pregatescu a si-edificã beserica de petra etc. etc.

In Faragau, vedemu, că d. preotu Teodoru Popu a inceputu la edificarea besericeii cu 2—300 fl. v. a. — Si acum o beserica frumoasa de petra incoroneza ostenelele bunului parinte. . .

Sê me intorecu acum cãtra dta, cinstite d. vice-protopope! —

En spune-mi, ce ai facutu dta sub decursulu vietiei dtale pentru comun'a si pentru tractulu dtale? Au nu te temi a intrã in beserica, edificata de stramosii nostri cu multe spese si ostenele, si acum data preda ruinarei?! Cred o-me, o beserica de petra, cum o ace'a, a costatu forte multu in secululu de medilocu, candu fu acea edificata; éra mane — poimane, deca va cadã de totu, dora vrei sê-ti faci nume nemuritoriu edificandu-o d'in nou? I — Cu ce?

Vedi, domnulu meu, in locu de relele cele multe, ce le causezi confratiloru dtale, ai avẽ spre ce sê-ti indrepti firulu activitãtii!

Scol'a d'in paroci'a dtale — d'in Cosm'a — este gola, parasita cu totul; éra pre invetiatoriulu lu folosesci dta de cocieriu spune, pronuntia-te ce va sê insemneze ast'a?

Sê mergemu mai departe; că-ci cerculu activitãtii dtale este forte mare, fiindu dta viceprotopopu. In Soculu scol'a este locuita de tîgani, — care faptu si necurat'i'a d'in giurulu ei, scandaliseza poporulu.

Vedi, éra unu terenu de activitate. — — — Si dta cauti a ti-desvoltã activitatea in fãra de legi: domni'a ta lovesci poporeni domniei tale in beserica cu crucea in frunte; domni'ata arunci scaunele d'in beserica afara, domni'a ta mersesi la Reginu, de ti-castigasi predicatululu „Luczhidi“; domni'a ta ai mersu la Teac'a, candu au incarceratu ungurii pre Vitezu, ca sê salti de bucuria si in tãrgu sê scandalisezi pre toti. Candu dta aveai unu terenu pre largu de activitate a casa! In Cosm'a se ducen cãrtile funduarie in doue limba, de si paroci'a dtale este curatu romana. Pentru ce? Ai sciutu de tempuriu a sedi sementi'a discordiei intre nobili si nenobili — si separatismulu asta-di e atâtu de maro, câtu nobili — curatu romani — d'in ur'a cãtra dta si-ducu cãrtile in limb'a unguresca*). Toti preotii d'in tractulu dtale trasescu asta-di intr'o discordia, ce aiurea nu mai existe — afara de 3—4 persone, cari nu au potutu fi influintiati de dta. Astea sunt fructele osteneleloru dtale.

Dar' nu e destulu, faptele demniei tale le imiteza cei nepriceputi; — fiulu dt'ale, abiã cancelistu in Teac'a, care s'a sustienutu la studiele gimnasiali in Blasiu, dup'ace'a la studiele academice in Sibiu totu prin stipendiu romane, s'a esprimatu in Teac'a inaintea unguriloru, că: „limb'a romana nu are ortografia, că romanii sunt omeni ticalosi“ etc. etc.

Acetea, si cele multe, cari le retacu, si cari m'au petrungu de dorere pana la profunditatea animei, le privescu de cele mai infricosiate impiedecaminte, pentru cari tienutulu acest'a nu pote propasã in cultura si moralu — si nu se pote uni in cugetu si in sentiri.

Deci provocu pre respectivulu, de o parte sê denege cele insirate de mine, deca le considera de neadeverate, — si io i-voiu servi cu atestãte autentice despre tote cele insirate si despre mai multe; d'alt'a parte tragu atentiunea venerabilului consistoriu la necuviintie ca acetea, si lu-rogu, sê privegieze asupr'a celoru, ce se intempla su pastoratulu sêu.

Adevêrulu si dreptatea sunt armele romanului! X.

Protocolulu

Conferintiei invetiatoresci, tienuta in 29/17 sept. 1868 in tractulu arci-diaconalu gr. catolicu alu Sabiului.

(Fine.)

In câtu e de simtãbila lips'a propunerei d'in sfer'a agronomica (eonomi'a domestica si rurala) in scol'a poporala?

Poporulu romanu traesco d'in agricultura ori lucrarea pamentului. Pamentulu fructifica pre langa o economia ratiunala, sêu lucratu bine dupa care-va norma si la timpulu sêu.

Poporulu romanu in respectulu agriculturii stã in dreptulu altoru natiuni; ar' fi tempulu sê se radice d'in acêsta amortiela, ca ostenele' a cea mare de unu anu intregu sê i aduca fructe indiectu mai multe.

*) Destulu de tristu, că acei nobili nu sciut distinge intre cauza si persona.

Dar' ast'a e una lacuna, ce sê pote suplini numai prin agricultura, carea, durere, ne lipsesce.

Totu-si în câtu e cu potintia si scolele nostre poporali se întocmesca asiê, câtu elevii celu putinu sê aiba notiuni fundamentali d'in economi'a domestica si rurala; întreg'a conștientia se invoiesce în tipulu urmatoriu :

1. Invetiatoriulu sê tiena adese discutii de fruptele economice si peștrarea lor.

2. Sê atraga atentiunea eleviloru la rondulu celu bunu casa si curte.

3. Sê i deprinda în cultivarea gradinei, în plantarea a feliulu de legume si în conservarea lor.

4. Pomologi'a, producerea si crescerea vermiloru de mătasa; asemenea stuparitul, deducundu folosulu celu are economulu propriu precum si venitul d'in prisosintia.

Er' ce se atinge de economi'a rurala, cum : cultivarea arborilor, fienatiiloru, viiloru si paduriloru, de ora ce opuri speciali de natur'a acestor'a ni lipsescu, conferintia decide : care invetiatoriu va prelege eleviloru sêi, ce a observatu însu-si sêu de la altii, mai încolo notiuni d'in prașa, ori sa esauriã d'in cârti agronomice straine acelea pasuri, ce se pot aplica la pamentulu si natur'a poporului nostru.

De aci se trece la

III. Care suntu folosele maștriei si indemnulu spre înbrățisarea ei ?

Acestu punctu atinge cord'a cea mai delicata si datotina de vietia individuala si natiunala; si deca lu privimu mai aproape, odata cu definitiunea, ni se desfășura de sine si folosele lui cele mari. Deci

Considerandu maștri'a ca fântana nesecata, carea veru multe bunetăti proste cei ce se ocupa cu ea;

Considerandu maștri'a ca rădănu de bronzu, ce resista evenimenteloru inimice.

Considerandu maștri'a de chial'a toturorु isvorerorु de venitu;

Considerandu-o ca arsenalu garantatoriu alu subșistintiei omenimei;

Considerandu cã inimicii ei : Lenea si Nepasarea suntu esilati d'in anima unei natiuni si a membriloru ei, carea vrea a prosperã; conferintia invetiatoresca face urmatori'a conclusiune;

Maștri'a e basea clasei mediocre, fara carea unu poporu nece candu nu pote ajunge la vulmea civilizatiunei.

Manecandu d'in definitiunea si conclusiunea maștriei precum si d'in recel'a, ce o are poporulu romanu câtra acestu ranu salutaru, conferintia, pentru înbrățisarea lui de câtra generatiunea tenera romana sêu de elvii poporali, afla ca indemnuri urmatoriile motive :

1. Luandu esemple d'in vietia altorु natiuni, cari petrunse de o parte de chiamarea ce trebuie sê indenne pre parintii ingrigitori de fericirea prunciloru sêi, a i tramete si aplica la studiarea deosebitelorु maștriei, cari apoi procura omului una subșistintia sigura, si de multe ori capitaluri frumoșe, de cari poporulu romanu adã este lipsitu.

2. Neînșemnetatea șpeleru intru studiulu maștriei comparandu-le cu cele ce se receru la alta cariera.

3. Prin profesiunea maștriei li se dã elviloru ocașiunea a esperia tinenturii si popore, modulu loru de vietuire si spiritulu întreprinditoriu.

4. Maștri'a pe profesionistulu celu adevratu lu pune pre unu pitioru materialu mai liberu, ce nu aluneca neci se lasa a se seduce candu e vorb'a de interesu comunu.

5. Fructulu pamentulu în cantitate mai mica nu se pote comparã cu alu maștriei; cã-ci si-pierde pretiulu candu recolta e buna, pre candu d'in contra maștri'a portata cu regularitate si diligintia nu patiesce numica.

6. Castiga multu ins'a-si famili'a, carea esmite d'in sinulu sêu pre care-va la maștria; cã-ci proprietatea familiara nu se imparte; si altele asemenea ce contribuiescu la voia si rezolutiunea prunciloru si a parintiloru în privintia maștriei.

Aceștea primindu-le si aprobandu-le conferintia, conducatoriulu pune la ordene

P. IV. În câtu s'au realizatu conclusiunile conferintiei anului trecutulu (1/13 sept.) si la casu contrariu unde face difșultatea ?

Domnulu presiedinte, spre a aflã de la invetiatoriiloru presinti mai cu esactitate efectulu consultãriloru anului trecutulu, lasa a se ceti d'in punctu în punctu consultãrile conferintiei acelu anu.

La fia care tema invetiatorii respundu, cã le au succesu încãtu-va punerea în activitate sêu realizarea concluserorु numitei conferintie fatia cu tote pedeecele, cu cari au a se luptã d'in mai multe puncte de vedere, si cã si-vorũ dã silintia a procede cu constãntia si de aci înainte pre terenulu celu șpinosu alu culturai poporului romanu.

Apoi recomanda invetiatoriloru, ce sê se ocupe cu cârti pedagogice si diuarie.

Dupa aceste conducatoriulu conferintiei în numele sêu si alu membriloru de fatia multiimesce D. presiedinte, care se șemte fericitu a i întruni în giurulu sêu, pentru a se întielege si a determinã calea mai șecura câtra cultur'a carea ne șilimu a o plantã în sinulu natiunei romane.

În urma D. presiedente replica multumirea, anemandu pe cei de fatia si poftindu-li succesu bunu pre carier'a anului școlasticu ce urmeza, i face atenti la urmarirea concluserorु conferintiei de estu-timpu.

Cu ast'a ocașiune li se aduce amente, cã orele de preel-

gere sê le tiena cu tota acuratetia, si se șileșca a se perfectiunã în chiamarea sa, cã-ci atunci si sementia aruncata de d'insii între fii poporului va fruptificã însutitu.

Cu aceste dechiara conferintia de inchisa pre la 1/2 3 ore d.a., ducundu fia-carele cu sine unu margaritariu de bucuria si șperantia *).

Sabiũ, 29/17. sept. 1868.

Ioane V. Rusu m. p. Ioanu Popiu m. p. Jeremie Bancutulu m. p.
prot. ca presied. cond. conf. not.

Statutul organicu

alu besericeii ortodose romane d'in Ungaria si Transilvani'a

C.

Despre consistoriulu eparcialu.

§. 108.

Consistoriulu este organulu administrativu si judecatorescu permanentu în trebele besericesci, școlari si economice în dieces'a întrega.

§. 109.

Presiedintele naturalu alu Consistoriului este episcopulu respective arciiepiscopulu.

§. 110.

Membrii Consistoriului suntu parte ordinari, parte onorari; toti se numescu asesori consistoriali, si au votu decisivu. Asesorii consistoriali nu potu fi ruditi între sine pana la alu șiesele gradu de șange si alu patruea de cuscria.

§. 111.

Consistoriulu se imparte, si anume :

1. în senatulu ștrinsu besericescu,
2. în senatulu școlariu
3. în senatulu epitropescu.

§. 112.

Fia-care senatu indeplinesce afacerile tinentorie de compotintia sa indepondinte, inse sub titulu de „Consistoriu eparcialu“ respective arciieceșanu.

§. 113.

Senatulu ștrinsu besericescu se compune d'in membrii ordinari șalarisati, si d'in onorari toti d'in cleru si d'in unu defonsore matrimonialu, care pote fi si mironu.

Senatulu școlariu, precum si senatulu epitropescu asemenea se compune d'in membrii ordinari șalarisati si onorari în o tertialitate d'in cleru si doue tertialități d'in partea mirenesca.

Defșgera numerulu membriloru fia-carui senatu se șerveza respectivelorु șinode eparciali.

Unu secretariu șalarisatu, care pote fi preotu sêu mirenu, indeplinesce afacerile notariali, în fine unu arcivariu si unu numeru potrivit de șcritori indeplinescu agendele de manipuliune în tote trei șenatele.

Consistoriulu eparcialu are si unu fiscalu consistorialu, care totu de-odata pote fi si defonsoru matrimonialu.

§. 114.

Atãtu asesorii ordinari, câtu si cei onorari se așegu prin șinodulu eparcialu.

Pentru șposturile asesorali a șenatului ștrinsu besericescu, șinodulu eparcialu, prin votisare cu maioritate absoluta de voturi așege numerulu receratu si-lu șubșterno eppului resp. Arciiepiscopului spre intarire.

Implerea șposturiloru de asesori consistoriali la celelalte doue șenate se eșteșuesce totu în acelu modu, inse cu acea deosebire, cã barbatii cari au într'unitu maioritatea absoluta a voturiloru, se șrimescu si șochiama numai decãtu de așeli șinalminte.

Așegerea asesoriloru este pre vietia.

§. 115.

Asesorii consistoriali trebuie sê fia barbatii pre doșplinu calificati si bine meritati pre terenulu besericescu si școlariu; er' de la acei membrii ai șenatului epitropescu, cari manipuleza averea, se cere si o cautiune corespundiatoria.

§. 116.

Episcopulu respective Arciiepiscopulu diecesanu ca presiedinte ordinaru alu întregului consistoriu, pote denumi d'entre asesorii d'in tagm'a preotiesca unu locutiitoriu (vicariu) alu sêu, care în casu de impedeare sêu de absintia sêlu șuplenesca în ducerea șpresidiului, era în casu de morte sê conduce afacerile besericeii în parocia șpreste totu pana la așegerea noului episcopu.

Murindu eppulu fãra a fi denumitu locutiitoriu, așacerile aceluia-si le va eșercitã celu mai beștranu asesore ordinaru consistorialu d'in partea preotiesca.

În casu de necesitate pote eppulu concede ducerea șpresidiului în senatulu școlariu si epitropescu si unui asesoru d'in aceste șenate, fia acel'a preotu, fia mirenu.

§. 117.

Defonsorele matrimonialu precum si șpersonalulu de manipuliune se denumesce prin șpresidiulu ordinaru, era șfiscalulu si secretariulu consistorialu se așege prin consistoriu în șessiune șplenara cu maioritate absoluta de voturi a membriloru șpresinti d'in tote trei șenatele.

* Ar' fi bine si salutaru, ce astu-felu de conferintie invetiatoresci sê se tiena câtu mai adese-ori, nu numai în tractulu Șabiului, ci în tote tracturile protopopesci a le dieceselor si arciieceșelor romane, urmandu eșemplulu frumosu, ce ni lu oferescu invetiatorii d'in tractulu Șabiului; cã-ci astu-felu s'ar' înlesni multu șproșesulu invetiamentului nostru poporalu, si prin acel'a cultur'a nostra natiunala. Red.

§. 118.

Asesorii, defonsorele si secretariulu consistoriului depun juramentu de funcționare șconșcientiosa, suntu ștabili, si numai în casuri de eșcesce gravi, șconstatate pre calea procesului disciplinariu, se potu șuspende sêu amovã.

Fiscalulu si șpersonalulu de manipuliune se potu șchimbã.

D.

Despre agendele deosebitelorु șenate consistoriali.

Șenatulu ștrinsu besericescu.

§. 119.

Agendele acestui șenatu suntu :

1. A deșudecã trebile tinentorie de șacraminte si de tipicu.

2. A priveșhiã a șupr'a portarei besericesci șmorale a preotșimeni, calugariloru si poporulu.

3. A nișu, ca besericele sê se șantiesca, si sê se indiesștreze cu iconele, vasele, candilele, si cartile trebuincioșe.

4. A priveșhiã, ca șprotocolele boteșzatorulu, cununatorulu, si mortiloru sê se ducã amesuratu ordinatiiloru șustatoriu.

5. A nișu, ca șsinodele parociali, protopresbiterali si monastiresci sê-si implinesca detorintiele dupa cele ordinate în acestu șstatutu organicu.

6. A dispune, ce protopresbiterii în totu anulu sê șubșsterna consistoriului șconșcrierea preotșimeii si poporulu tractualu.

7. A priveșhiã, ce besericele cele nou edificande sê se cladesca conformu canonelor.

8. A ordina comisiune șpermanentã pentru eșaminarea celoru ce au a se înaintea în trept'a preotiesca.

9. A șudecã despre eșcescele preotșimeii si poporulu ce șprivescu detorintiele loru besericesci.

10. A decide în instantia a dou'a cașusele apelate de la șcașunele protopresbiterale, si cele șubșstornute prin oficiu.

11. Dupa morteã Eppului sê ocupe conducerea eparciei, sê înșciintiesce pre Metropolitulu si șgubernulu țierei despre morteã Episcopului, sê neșuiesca ce si pana la venirea noului Episcopu sê mergea în eparcia tote dupa cuviintia, a ștarui; ce în decursu celu multu de trei luni de la reșosarea Episcopului sê se șconvoce șinodulu eparcialu, pentru așegerea Eppului.

II.

Șenatulu școlariu.

§. 120.

Agendele acestui șenatu suntu :

1. a lucrã pentru bunastarea si șprosperarea școșeloru mari si mici șconfessiunali;

2. a ingrigi despre procurarea celoru mai corespundiatorie carti școlarie si acele a le așterne Șinodulu eparcialu spre așprobare;

3. a priveșhiã a șupr'a perfectiunãrii si șportarii șmorale a șprofesoriloru si invetiatoriloru;

4. a propune șinodulu eparcialu spre șremunerare pre acei șbarbatii literati, cari prin edarea vre-unui opu în ori care șfera școlaria s'au șmeritatu;

5. a dispune cele de lipsa, ce tinerimea șconfessiunale, carea șfrecuenteza școșele de alte șconfessiuni, sê invotie doctri-na religiei nostre, sê șcerșetediã beserica nostra si sê se cuminice în șposturile șprescise, prin urmare;

6. a pune Cateșheti pentru toti tinerii nostri șconfessiunali, așe-se ei în ori-ce școla de alta șconfessiune, si șpedeecele, ce s'aru ivi în privintia acelã a le delaturã;

7. a șpreșige șterminulu pentru eșaminarea aceloru individi, cari așpira la ocuparea vre-unui șpostu șprofesoralu sêu invetiatorescu;

8. a denumi o comisiune eșaminatoria de trei membri, a ștarul

9. ce numai acei individi sê se puna de șprofesori în gimnasiile șconfessiunale, cari suntu bine șpregatiti, si au depusu eșamenu înainteã comisiunei ad hoc cu succesu bunu d'in ștudiele filologice, șmatematico-naturale si istorice, d'in cunoscintia limbiloru clasice si șpatriotice, precum si d'in literatur'a limbii romane;

10. ce de șprofesori în institutulu clericalu sê se așiedie aștfeliu de individi, cari au depusu eșamenu d'in șsciintiele teologice, șpedagogice, d'in dreptulu canonicu, d'in tipicu si șcantarile besericesci; er' de șprofesori la institutulu șpedagogicu astu-felu de individi, cari au depusu eșamenu d'in șsciintiele șpedagogice, tipicu si șcantarile besericesci;

11. ce de invetiatorii la școșele capitale si șpopulare sê se înaintezã aștfeliu de clerici si șpedagogi, cari șcursulu teologicu sêu șpedagogicu lu-au șabsolvatu, si d'in șstudiile șpedagogice au depusu eșamenu cu șcalculu bunu;

12. a clasificã pre cei eșaminati ștrinsu, si a le dã șcalculu șmeritatu „șdistinsu, — bine — șsuficiente, neindeșlitoriu“;

13. celu eșaminatu, carele capeta șcalculu cu „neindeștulatoriu“ a-i dã voia spre repetirea eșamenuului, carele nu se mai pote repeti, deca si a dou'a ora au șreportatu șcalculu de „neindeștulatoriu.“

§. 121.

Șenatulu școlariu va ștarul cu tote potintioșele șmidiloce, ce punctele 8—12 d'in §-lu șprecedinte ștrinsu sê se șpadiesca, atãtu de câtra comunele besericesci, câtu si de câtra individi, cari așpira la șpostulu șprofesoralu si invetiatorescu si a șdesluci comunelorु besericesci la casuri oșcurinte, cã ele spre binele loru sê așculte de ordinatiunile autoritatii șsupreme școlarie, carea au adusu asemenea șmeasure spre înaintarea culturai șpopulare.

§. 122.

Senatulul scolariu va pune si va intari in posturi pre profesori si invetiatori. La care privilegiu va fi cu cea mai mare bagare de sema, ca alegerea de profesorul său de invetiatoriu să se fi facutu cu observarea prescrizelor acestui statutu organicu.

§. 123.

Individii esaminandi pentru profesur'a teologica, gimnasia si pedagogica au a depune o taca de 20 fl. er' cei pentru invetiatori ai scolelor reale capitale si populare de 10 fl.

§. 124.

Senatulul scolariu va formă o casa d'in tacele esamone-lor, care este proprietatea fondului scolariu eparcialu.

§. 125.

Senatulul scolariu e indetoratu, de a tramite d'in timpu in timpu unulu său doi comisari d'in sinulu său spre cercetarea scoleloru.

§. 126.

Senatulul scolariu va starui la sinodele parociale si protopopesi, ca comunele besericesci să zideasca scole si locuintie pentru personalulu profesorulu respectivo invetiatorescu, unde lipsescu acele, si ca să face lefe potrivite chiamarii lui celei grele.

§. 127.

Senatulul scolariu si-implinesce chiamarea dupa instructiunile si mesurile sinodului eparcialu: pentru aceea va fi datoriu a raportă pre largu sinodului eparcialu despre starea scoleloru si a invetiamentului si a face propuneri pentru melioratiunea trebei scolari, pro bas'a esperintiei castigate pre acestu campu.

§. 128.

Senatulul scolariu va ordină in totu anulu pre tempulu ferielor conferintie invetiatoresci, si spre conducerea loru va denumi comisari d'in corpulu profesoriloru si a lu invetiatoriloru, carii apoi dupa instructiunea Senatului scolariu voru raportă despre rezultatulu loru.

§. 129.

In fine senatulul scolariu pertracta si decide cauzele disciplinari ale profesoriloru si invetiatoriloru.

„Tel. Rom.“

(Va urmă.)

Noutati Straine.

FRANCPA. Map'a, despre care vorbiramu in nrulu trecut alu diuariulu nostru, adf o cunoscemu mai bine. Ea consta d'in trei pãrti, despre cari lasămu să vorbescă tecstulu, care le insotiesce:

„Aceste trei mape aréta publiculu situatiunea Franciei fată cu Europ'a, d'in trei epoce anumite: d'in tempulu restauratiunii, alu guvernulu d'in iuliu, si alu imperiulu alu doilea.

1. Su tempulu restauratiunii. Scopulu tratatelor d'in 1815 eră: a incungiu Franci'a cu atari poteri, cari, prin fortaretiele si pusetiunile sale strategice, să nu i permita miscare si aptivitate libera. De cătra nordu, Olandi'a, care domniă si a supr'a Belgiei, radică si conservă fortaretiele: Maestricht, Lüttich, Huy, Namur, Dinant, Marienburg, Philippeville, Bouillon, Charleroi, Mons, Ath, Menin, Ypres, Nieu-

purt, Ostende, Antwerpen, Tournay, Termonde, Audenarde si Gand. Confederatiunea germana d'intre Lüttich si Triest compunē una potere mare, care stă gat'a pre totu momentulu a se opune la ori-ce atacu venitoriu d'in Franci'a. Federatiunea se radimă in fortaretiele federatiunali: Mainz, Landau si Luxemburg.

De cătra sudulu orientalu Alpii nu mai scuteau fruntariile nostre. Piemontulu eră bulevardulu Austriei, care domniă asupr'a peninsulei italiene, si fortaretiele Lesseillon-ului inchideau calea, ce conduce preste Mont-Cenis.

2. Su tempulu guvernulu d'in iuliu. Revolutiunea belgica inbunetati situatiunea nostra. D'intre fortaretiele, ce ne amenentiău, Menin, Ath, Mons, Philippeville si Marienburg, conformu tratatulu d'in 14 decembrie 1831, fura derimate. Guvernulu francesu intari Paris-ulu si Lyon-ulu, stabili castrele de Langres si Belforte, si intari fortaretiele de la Soissons, Sedan si Bitchet. Sant'a aliantia incepă a se elatenă, Piemontulu parasi pe Austri'a, numai federatiunea germana, spriginita de Austri'a si Prussi'a, potu reuni in 1847 siepte-dieci milioane de suflete. Fortaretiele federatiunii, carierău proveidute cu garnisone austriace si prussiane, se adausera cu fortaretia Rastadt, care in 16 martiu 1842 fu declarata de fortaretia federatiunii. Totu atunci intarira si cetatea Ulm, care fu proveiduta cu garnisone d'in partea Bavariei si a Wurtembergi. Zidirea fortaretiei Germersheim fu terminata d'in partea Bavariei. Federatiunea germana dispunē de o armata de 460,000 futiori, care eră impartita in diece corpuri si in una clase de reserva. Trupele prussiane si soldatii Austriaci, recrutati in provinciile, cari nu se tienu de federatiunea germana, adaugeau numerulu amintitu, precum aréta resbelulu d'in Schleswig-Holstein, in care veduramu regimente unguresci, italiene, si croate luptandu-se alaturea prusiloru pentru natiunea germana.

3. Su tempulu imperiulu alu doilea. Franci'a si-recastigă la Alpi terminii săi cei naturali, fortaretiele de la Lesseillon nu mai inchilu calea preste Mont-Cenis. — Itali'a deveni libera, Oland'a a ruptu legatur'a care prin Limburgu si Lussenburgu o anesă confederatiunii germane, confederatiunea se disolvă, fortaretiele federatiunali nu mai esistu, cetatea Mainz este a Prussiei, Landau si Germersheim e a Bavariei, in Rastadt sunt trupe badenese, cetatea Ulm este asediata in comunu de Bavar'i'a si Wurtemberg'a. Prussi'a s'a adausu, acest'a inse n'a conturbatu ecilibriulu europenu spre daun'a Franciei. Inaintea evenimentelor mai d'aprove Austri'a aliata cu Prussi'a, ca capi ai Germaniei, au potutu pune in contra nostra 80 milioane de omeni, legati intre sine prin conventiuni si organizatiuni rigurose, militare. Adf, poteriile, ce incungiu Franci'a sunt nedependinti. Belgia si Elveti'a sunt neutrale. Prussi'a ca confederatiunea, are o populatiune de 20 milioane, statele germane d'in sudu de 8 milio-

ne, Austri'a de 35, er' Itali'a de 22 milioane. Franci'a cu unitatea sa interna, cu populatiunea sa de 40 milioane, computandu si Algeri'a, n'are cauza a se teme de cine-va.“

Poiele d'in Parisu descriu mapele interesanti astu-felu: Pre map'a prima, care presinta Franci'a si statele vecine, d'in tempulu restauratiunii, Franci'a este colorata cu venetu, Oland'a cu verde, Austri'a, federatiunea germana, Prussi'a si Dania cu brunu cafenu, Elveti'a cu galbenu, Piemontulu cu brunu intunecat, Lombardo-Venetia cu verde palid. Map'a a dou'a d'in tempulu guvernulu d'in iuliu, asemena in tote cu cea d'antaia, cu exceptiunea Olandiei, care aci are colore rosale, er' nu verde. Map'a a trei'a, care areta situatiunea d'in 1868, estinde colorea veneta a Franciei si asupr'a Nizzei si a Savoyei. Aci Belgia are colore rosale, Olandi'a verde. Colorea brunu cafenu remase numai Prussiei si unei pãrti a federatiunii germane, statele germane d'in sudu au colore albastra rosale. Austri'a e verde palida, Luxemburgulu verde. Elveti'a e galbena, er' colorea brunu intunecata cuprinde in sine nu numai Piemontulu, ci Veneti'a, Milanulu si tota Itali'a.

Varietati.

* * Ministrulu ung. de justitia esmise in 25 iul. 1867 una ordenatiune, prin care inpoternicesco tribunalele de presă a potē provocă juredictionile d'in tiera, ca, la casu de lipsă, să primesca in inchisorile locali pe cei judecati in casu de presă. Incarceratii sunt indetorati a viftuă pre spesele proprie, la casu candu aru documentă, că nu potu suportă spesele viftului, sunt a se proveid cu convenintia d'in partea juredictioni, inse competinti'a cotidiana nu potē pesterce 60 cr. Spesele aceste apoi se voru respunde juredictioniloru anuatiu d'in cass'a statului.

* * (Unu autografu prēnaltu,) adresatu contelui Iuliu Andrassy, conchiama delegatiunile pre 12 novemre, la Pest'a.

* * (Fabricatiunea de papiru Austri'a.) Austri'a are 70 fabrice de papiru, 193 more de papiru. In fabricelle acestea sunt ocupati 8714 lucratori, cari producu 67 milioane de panti soiuri diverse de papiru, in valora d 16 milioane florini.

Scire electrica.

Parisu, 29 optovre. „Mémorial. Dipl.“ aduce una epistola de la Don Carlos, in care insciintieza poteriile europene despre abdicarea tata-lui său. Ddieu si relatiunile, d'ice principele, me radica pre mine la tronulu Ispaniei, si me voiu nisui intr'acolo, ca să complancezu institutiunile cvului nostru cu cele ale trecutulu, incrediendu cortesului prelucrarea constitutiunii.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:

ALEXANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem.	si la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu	10 „ 24 „	10 „ 51 „
„ Neuhäusel	1 „ 28 „ diu'a,	1 „ 54 „ nóptea
„ Pest'a	5 „ 19 „ d. m.	6 „ 31 „ deman.
„ Czepléd	7 „ 54 „	9 „ 14 „
„ Segedinu	12 „ 12 „ nóptea,	2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a	3 „ 55 „ dem.	7 „ 47 „
„ Jasenov'a	8 „ 4 „ *)	
„ Beserica-Alba	8 „ 40 „	
Sosescu in Baziasiu	9 „ 10 „	

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beserica-Alba	6 „ 27 „
„ Jasenov'a	7 „ 6 „
„ Temisior'a	10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem
„ Segedinu	2 „ 26 „ nóptea, 12 „ 53 „ diu'a
„ Czepléd	6 „ 35 „ dem., 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	9 „ 55 „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhäusel	1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nópt.
„ Posionu	4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosescu in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ 6 „ — „

Jasenov'a-Oravit'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.
„ Jam	9 „ 12 „
„ Racasdia	10 „ 12 „
Sosescu in Oravit'a	la 10 „ 57 „

Oravit'a-Jasenov'a.

De la Oravit'a	pleca la 4 ore — minute dupa mediadi.
„ Racasdia	4 „ 45 „
„ Jam	5 „ 38 „
Sosescu in Jasenov'a	la 6 „ — „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	6 „ 35 „ deman.
„ Czepléd	9 „ 27 „
„ Püspök-Ladány*)	1 „ 58 „ dup. med.
Sosescu in Oradea	la 4 „ 38 „

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosescu la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Oradea	pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a
Sosescu in Püspök-Ladány*)	12 „ 48 „ diu'a
„ Czepléd	5 „ 41 „ ser'a
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Aradu.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	6 „ 25 „ deman.
„ Czepléd	9 „ 47 „
„ Szolnoco	11 „ 2 „
Sosescu in Aradu	la 5 „ — „ ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la Aradu	pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a
„ Szolnoco	4 „ 22 „ dupa mediadi.
Sosescu in Czepléd	la 5 „ 33 „
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute ser'a.
„ Salzburg	1 „ — nóptea.
„ Monacu	5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	11 „ 45 „
„ Mühlacker	12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	2 „ 10 dupa méd.
„ Strassburg	5 „ 25 „
Sosescu in Paris	la 5 „ — demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	10 „ 40 „
„ Mühlacker	12 „ — „ diu'a.
„ Stuttgart	1 „ 20 „ dupa méd.
„ Monacu	8 „ 30 „ ser'a.
„ Salzburg	1 „ 30 „ nóptea.
Sosescu in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman

Comunicatiunea postelor.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosescu in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.

„ Clusiu la Oradea pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.

„ Aradu la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore ser'a, sosescu in Sibii la 2 ore 15 minute nóptea. Cale are 34 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.

„ Sibii la Aradu (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, sosescu in Aradu la 1 ora 45 min. nóptea.

„ Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. sosescu in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.

„ Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Temisior'a la 7 ore 40 minute ser'a.

„ Temisior'a la Orsiova pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, sosescu in Orsiova la 6 ore deman. Cale de 26 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.

„ Orsiova la Temisior'a pleca dominec'a marti-a, mercuri-a si vineri-a la 6 ore ser'a, sosescu in Temisior'a la 6 ore ser'a in diu'a urmatori'a.

De la Temisior'a la Aradu pleca in tote dilele la 6 ore dem. sosescu in A. la 11 ore 45 minute diu'a. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.

„ Aradu la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, sosescu la 7 ore 45 minute ser'a.

„ Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. sosescu la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 $\frac{1}{2}$ mile tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.

„ Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 11 ore 50 min. diu'a.

„ Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. sosescu la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.

„ Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, sosescu la 9 deman.

„ Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, sosescu la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.

„ Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore demin. sosescu la 2 ore 35 min. nóptea.